

Войтовська А.В.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОБРАЗ БЕРЕГІНИ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

В статті досліджено появу перших зображень жінки в образі Берегині та особливу увагу приділяється еволюції жіночих статуеток у трипільській культурі. Виявлено цінності українського народу через зображення жінки -Берегині в мистецтві.

Завдяки культурним надбанням народи духовно розвиваються, надихаються творчістю, підвищують рівень свого світосприйняття. В християнстві люди поклоняються Берегині, але звідки вона бере свій початок? Вивчення цієї теми дає можливість цінувати, берегти, пам'ятати і передавати майбутнім поколінням через мистецтво. Тому пізнання людини через вивчення образу Берегині є одним зі складових вивчення людини в культурному та історичному процесі.

Споглядаючи на мистецтво трипільської культури, ми бачимо що зображення жінки трапляється куди частіше чоловічого. Тобто, жіночий образ домінує над чоловічим. Це пояснюється тим, що на той час дуже шанується образ Матінки-природи, яку зображали саме у вигляді образу жінки. Саме це і було причиною впливу образу берегині на Європейську культуру та культуру Трипілля, де ми можемо зустрічати досить велику кількість жіночих зображень у вигляді статуеток.

Дивлячись на перші зразки скульптури за часів неоліту у центральній Європі – ми бачимо, що зображуване мало досить реалістичний вигляд. В мистецтві митців уже на той час існували чіткі канони, які трипільці прийняли ще на початку існування їхньої цивілізації. Але протягом існування їхньої культури ці канони змінювалися. Спочатку вважалося красивим зображати жінку з широкими стегнами. Потім з часом фігурки набувають видовженої форми й стають дещо стрункішими. Середнім етапом розвитку вважається, коли виліплювали жіночі форми якомога схожими до реалістичних – пропорційні до тіла людини й здаються молодими. На високому рівні розвитку приділяється увага не тільки нижній частині, а й зображенню голови та рис лица [1].

Берегиня має уособлення материнства, вона охоронниця і годувальниця Всесвіту. Тому на статуетках виділені стегна і груди, з яких харчується все живе – це спостерігається на всьому періоді існування трипільської культури. Пізніше художники відволіклися від реалістичних форм і почали більше приділяти увагу символіці й орнаментам, якими оздоблювали фігурки.

Стилізація мала неабияке значення, але ми не можемо обмежуватись лише красою зовнішнього вигляду. Більш детально розглянемо орнаментику на трипільських жіночих статуетках, адже саме їм притаманний орнаментальний розпис, що нагадував татуювання. Використовувалися геометричний орнамент, найчастіше зустрічається ромб, який навхрест поділяється на ще чотири ромби й всередині кожного була крапка. За часів палеоліту, простий ромб означав жіночий початок навколишнього світу. Також це символ твердої землі або ґрунту, що оброблений для посіву зернових культур. Тож, ромб з крапкою всередині – символ плідної жінки та родючої землі.

В центрі розвитку трипільського мистецтва з'являється новий образ жінки – молода та струнка дівчина, яка в майбутньому стане матір'ю. На животі зображено паросток дерева, який підіймається вгору з лона дівчини. З цього ми розуміємо, що митці хотіли цим передати ознаки вагітності. Також це пояснюється як воскресіння рослинного світу. Фігурки виліплювали переважно з глини, змішуючи з зернами – це найяскравіший приклад наближення жінки з землею. Часто зустрічаються статуетки з піднятими до неба руками їх ще називали «Орантами» – в значенні та, що моляться. Вони характеризують жриць які випрошують благословіння у неба. Тож, трипільські статуетки вважаються одними з ранніх попередниць християнської Богородиці [2].

Іноді, зустрічаються площинні зображення берегині – на кістяній голові бика. Замість рук невеликі відростки, а лінії, що обвилися навколо зап'ясть означають змії. Ці статуетки символізували жінок-чародійок [3]. Зустрічаються образи берегинь і трипільська символіка в орнаментах писанок. Вважається, що писанкарство зародилося з початком християнства на території України. Але вчені, досліджуючи археологічні матеріали з експедицій на території Трипілья, побачили малюнки на керамічних посудинах які дуже схожі з орнаментикою писанок. Отже, писанкарство виникло ще за часів язичництва, а вже потім ці традиції поєднали з християнством. Так звичаї й символіка трипільської культури споконвіку передавалися нащадкам і сучасні митці інтерпретують жіночий образ, образ Берегині в своїй творчості. З приходом християнства образ Берегині обернувся в образ Пресвятої Богородиці. У неоязичницьких джерелах зображення жінки з піднятими руками трактується як берегиня [4].

Як приклад сучасної реалістичної скульптури, можемо розглянути монумент на майдані Незалежності м. Київ. Це колона, яка увінчана фігурою жінки (Берегині) з калиновою гілкою в руках, висота монументу – 61 метр. Як модель для статуї Берегині автор Анатолій Куш вибрав свою дочку, художницю зі світовим ім'ям Христину Катракис [5].

Отже, було розглянуто еволюцію образу Березини в мистецтві трипільської культури і до сьогодні на теренах України, адже жіночий портрет у образі березини в творах сучасних митців. Особливу увагу було приділено статуеткам із зображенням жінки в трипільській культурі, досліджено їхню зміну форм та орнаментів на протязі існування цивілізації. Тож, жінка у стародавні часи була символом всього живого та об'єктом для поклоніння. Протягом століть у митців спостерігаємо вдосконалення майстерності у виконанні зображення жінки-Березини – на зміну стилізації приходить реалізм.

Список використаних джерел:

1. Спроба реконструкції трипільської міфології за пам'ятками мистецтва. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149245488.pdf>
2. Старовинне українська свято Березини. URL: <https://osoblyva.com/15-lupnya-starovynne-ukrayinske-svyato-beregyni-den-koly-viruyuchi-zvertayutsya-do-bogorodytsi/>
3. Рукотворне диво – писанка! URL: <https://sites.google.com/site/rukotvorne-divopisanka/istoria-pisanki>
4. Березиня. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BD%D1%8F>
5. Монумент Незалежності. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82_%D0%9D%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96